

ז' אלול ה'תשפ"ב	כניסת שבת	יציאת שבת
ירושלים	18: 22	19: 39
ת"א	18: 44	19: 41
חיפה	18: 34	19: 41
באר שבע	18: 43	19: 40



אילול של צחוק

פרשת "שְׁפֵטִים"

פרשת שופטים – המהווה חלק מנאום המצוות המרכזי שבספר דברים - עוסקת ברובה בסוגיות של משפט ושלטון, פותחת בציווי על יסוד מערכת משפט ושיטור רחבה:

"שְׁפֵטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-שַׁעֲרֶיךָ, אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ, לְשִׁבְטֶיךָ; וְשִׁפְטוּ אֶת-הָעָם, מִשֹּׁפֵט-צִדִּיק." (דברים, ט"ז, י"ח):

פעם נשאל הרב **ש"ך** הרב **שניאורסון שליט"א**: כאשר באים לבית הדין שני אנשים שנראים כיראי שמים, איך אפשר לדעת מי הרמאי ומי דובר אמת? בתחילה שתק הרב, אבל לאחר שהפצירו בו נענה ואמר: "ה' שם בפיו של הרמאי שיכשל בלשונו ויאמר טענות שיש בהן הודאת דין" (עי' פירוש הגר"א על הפסוק [משלי כב יב] "עֵינֵי ה', נִצְרוּ דַעַת; וְיִסְלְףוּ, דִּבְרֵי בְגֵד." – "עיני ה' שומרים את הצדיקים לבל ישכחו את הדעת, ודברי הרמאי הוא מסלף בכדי שיודע רמאותו").

שאלוהו: "ומה עושים כשזה לא קורה?".
לאחר שתיקה ארוכה השיב: "במקרה כזה הדין צריך לפשפש במעשיו ולעשות תשובה, בראותו שלא מסייעים לו מן השמים...".

רבי שמחה מרדכי זיסל זיו – **"הסבא מקלם"** היה אומר: אכן יש צורך בשופטים היודעים את חכמת התורה ויפסקו הלכות ודינים, למען יקיים העם את דברי ה', ויש צורך בשוטרים, שיאכפו את החוקים שנפשו של אדם חומדת לעבור עליהם.

ברם, כל שופט ושופט שימנו אינם מועילים אלא למעשים שעושה אדם בפני אחרים. אך איזו עצה יש לסייע לאדם לנהוג כפי רצון ה' גם במסתרים, כשאין איש רואה? לכך רומזת התורה: **"שְׁפֵטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ"** - היה אתה שופט של עצמך!

והוסיף על כך **מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל** בספרו דרש משה: מלבד שאדם יש לו להיות 'שופט' של עצמו, צריך הוא גם להיות 'שוטר' של עצמו! דהיינו צריך האדם לשים עצמו גם כשוטר כדי לבדוק האם הכרעותיו כשופט של עצמו להתנהג בדרכי התורה, מתקיימות ומתבצעות, וכשהשוטר שבו ימצא כי אינו מקיים את פקודות השופט שבו, הרי עליו לקנוס עצמו כדי לקיים הוראות המשפט של דרכי התורה והמצוות שהוא שפט את עצמו.

הרב אברהם וינברג, מייסד חסידות סלונים, אמר על כך לתלמידיו משפט נוקב:

"יום שבו אדם לא עשה דבר כנגד רצונו – אינו נחשב כיום בחיים!"

בחודש זה - חודש אלול, ובימים הנוראים, מתעוררים אצל כל יהודי הרהורי תשובה והוא רוצה באמת ובתמים לשפר את דרכיו.

תנאי ראשון לתשובה אמתית הינה **קבלת-עול מלכות שמים**.

קבלת-עול פירושה, להציב שערים בפתחי הנפש. לא כל הרוצה נכנס. יש מותר ויש אסור. הנפש אינה הפקר. כל דבר צריך לעמוד למבחן ורק אז ייכנס פנימה - **"שְׁפֵטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-שַׁעֲרֶיךָ"**. – בלשון יחיד נאמר ולא "לכם" בלשון רבים, לומר לך, שכל אדם חייב לשים משמר ולהציב שופטים ושוטרים בכל אחד משערי גופו. האוזניים, אומרים חז"ל, נכוות ראשונות, בקלות ובמהירות. כי לפעמים שומע האדם דבר המחלחל בו כארס ומרעיל את נשמתו. העיניים תרות ומחטיאות, "אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו רואות", עין רואה ולב חומד, ומפיל את האדם ברשתו. והפה, נוראה סכנתו: **"מִן-הַחַיִּים, בְּיַד-לְשׁוֹן"** (משלי י"ח, כ"א). זכה האדם – מדבר הוא בלשונו דברי תורה, מרבה הוא בדברי חסד, ומרבה שלום בעולם. לא זכה - נפלטים מפיו דברי רכילות, ולשון הרע, נרגנות ומחלוקת.

יהודי שיש עליו עול מלכות שמים, מרגיש כל הזמן את מרות הקב"ה. הוא אינו מניח לקלות-ראש להשתלט עליו. הרי יש לו בעלים; הוא עבד ה'! הוא מודע לכך שאדונו שולט על כל מעשיו ומבקר כל דיבור והרהור. הוא אינו מניח לדברים לצאת מכלל שליטה. זו התשובה האמתית, שעוקרת את שורש הרע. אדם הנוהג כך זוכה להמליך על עצמו את הקב"ה - אחת ממטרות ראש השנה הקרב ובא.

"כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דְבַר לַמִּשְׁפָּט, בֵּין-דָּם לְדָם בֵּין-דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע-- דְּבָרֵי רִיבָת, בְּשַׁעֲרֶיךָ:" (י"ז, ח')

מובא ב"מעיינה של תורה" בשם הרב משה יצחק דרשן, המגיד מקלם זצ"ל הסבר נפלא: "אם לפלא יהיו בעיניך המשפטים והיסורים האכזריים הבאים על ישראל – "בין דם לדם" – ותשאל: למה דם ישראל הפקר הוא ונשפך כמים, "בין דין לדין" – למה דינים וגזירות חדשים באים יום יום על ישראל, "בין נגע לנגע" – למה פגעים ונגעים חדשים מתרגשים ובאים על ישראל יום יום? אם זה יפלא ממך, דע לך כי כל זה בא מחמת "דברי ריבות בשעריך" – בגלל המריבות והמדנים אשר בערי ועיירות ישראל. שנאת חנם זו ומריבות הדדיות אלו, הן הן הגורמות לסבלותינו ופגעינו הרבים!"

ואמר בעל ה"זרע שמשון" רבנו **שמשון חיים ב"ר נחמן מיכאל נחמני זי"ע** (יומא דהילולא, ו' אלול ערש"ק פרשת שופטים) על הפסוק (ל, ד): **"אם-יִהְיֶה נִדְחָךְ, בְּקִצָּה הַשָּׂמָיִם--מִשֶּׁם יִקְבָּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשֶּׁם, יִקְחֶךָ."** "יש להבין מהו כפל הלשון בפסוק שאמר - משם יקבצך ושם יקחך?" ומסביר, "לפי שישראל גלו משום שנאת חנם, ואי אפשר שיגאלו אלא **כשיהיה שלום ביניהם**, לכן אמר הכתוב בתחילה, משם יקבצך, הינו שיבחר את ישראל בשלום ויהיו ישראל מקובצים יחדיו כאיש אחד, ורק לאחר מכן משם יקחך, היינו שיקח ויוציא אותם מהגלות." (זרע שמשון, ניצבים אות ב)

והדברים נוקבים וחזקים, בייחוד בחודש הסליחות, להתחזק כאיש אחד בלב אחד באהבה ואחוה ולהימלט כמפני אש מ"דְּבָרֵי רִיבָת, בְּשַׁעֲרֶיךָ" ובזכות זה נזכה לשנה טובה ומבורכת.

בהמשך, עוסקת הפרשה, בחוק המלך. המלך מצווה לכתוב לעצמו ספר תורה, שיהיה צמוד אליו:

"וְהִיְתָה עִמּוֹ, וְקָרָא בוּ כָל-יְמֵי חַיָּיו--לְמַעַן יִלְמַד, לִירְאֵה אֶת-ה' אֱלֹהָיו, לְשִׁמְרֵת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה, לַעֲשׂוֹתָם." (י"ז, י"ט).

אמנם על כל יהודי מוטלת החובה ללמוד ולשמור את התורה ומצוותיה, אך על המלך מוטלת חובה כפולה ומכופלת, שכן האחריות המוטלת עליו, רבה הרבה יותר, וכל סטייה שלו היא הרת אסון לכלל ישראל.

ואמרו רבותינו, שהאחריות מתפרשת במעגלים מעגלים. למלך אחריות במסע העם, הרב בעדתו, ואב במשפחתו.

אב במשפחתו הוא למעשה מלך בזעיר אנפין, הנושא באחריות כלפי צאצאיו. ברנע שאחרים תלויים בך - סטייה שלך עלולה לקבוע את גורלם. חייב אתה לעמוד שבעתיים על המשמר! חייב אתה לקבוע עיתים לתורה, ללמוד את הוראותיה. שהרי אתה הנווט, אתה המכוון. צרכה להיות ברשותך מפה, צריך להיות לך מצפן.

אך ניתן ללמוד ממצווה זו רובד נוסף - על **טיבה של ההתמדה**.

העולם המקיף אותנו מוכיח לנו כל הזמן, שמקומות שהזנחנו, כחלוף זמן לא רב מתחילה לגדול צמחית פרא, וחיות יער משוטטות ברחובות.

אפילו דרך שנכבשה בידי בני אדם מאות שנים, אם תזנח, אט אט יצוצו בה קוצים וישכח מלב כל, שאי פעם הלכו בה בני האדם.

וכשם שהעולם הגשמי דורש תחזוקה, אף העולם הרוחני דורש תחזוקה. כשם שהמתמיד לעשות טוב, משתפר והולך, כך המתמיד באי עשיה, שאין הוא מחזק את בדק הבית שלו - הרי הוא מתדרדר והולך!

והמלך זקוק במיוחד לתחזוקה זו כי האווירה שבה הוא חי מתמרצת אותו מאוד לטעות לחשוב שמותר לו לעשות מה שאסור לאחרים, ושאכן הוא מורס מעם, לכן מצווה אותנו התורה:

"וְהִיְתָה עִמּוֹ, וְקָרָא בוּ כָל-יְמֵי חַיָּיו--לְמַעַן יִלְמַד, לִירְאֵה אֶת-ה' אֱלֹהָיו."

"כִּי אַתָּה בָּא אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ--לֹא-תִלְמַד לְעִשׂוֹת, פְּתוּעֵבֵת הַגּוֹיִם הַהֵם.... כִּי-תוֹעֵבֵת ה', כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹהִים; וּבְגִלָּל, הַתּוֹעֵבֵת הָאֵלֹהִים, ה' אֱלֹקֶיךָ, מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ. (י"ח, ט"ו-י"ב)

וכתב הרב **"שפתי כהן" זצ"ל**: הגויים הולכים לאצטגוניים ושואלים בהורוסקופים כדי לדעת איזה מזל יאיר להם פנים, מתי יפעלו ומתי ימנעו. אבל אתם, בני ישראל, אינכם זקוקים לכך: וממשיכה תורתנו הקדושה ומצווה:

"תְּמִיִּם תִּהְיֶה, עִם ה' אֱלֹקֶיךָ." (שם, י"ג)

וברש"י: 'התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו'.

פסוק זה הוא יסוד ואבן שתיה לאורחות חיו של כל איש מישראל, שיחיה באמונה פשוטה בלא שום חקירות ודרישות.

בדרך כלל אנחנו מתארים לעצמנו "איש תם" כאדם קטן, נמוך, עדין, שיושב בבית המדרש ולא מכיר את העולם שבחוץ. אך נראה שהתיאור הזה אינו מתאים לאדם הראשון שנאמר עליו התואר תם והוא יעקב אבינו, שהיה "איש תם, יָשָׁב אֲהָלִים" (בראשית כה, כז) בניגוד לעשו שהיה "איש ציד". מהמסופר בתורה, יעקב כלל לא עושה רושם שכזה: הוא אינו פשוט ונאיבי ואינו מעין גולם שכל אחד יכול למשוך אותו לאן שהוא רוצה לצוות עליו כרצונו.

מהקשר של פסוק הזה לומדים חכמים, שכשהתורה מדברת על תמימות, היא מדברת על **שלמות**. האדם התמים הוא האדם השלם עם אלוהיו.

גם משה שאומר לעם ישראל: 'כשאתם רוצים לדעת מה העתיד, אל תהיו כמו העמים האחרים ש"אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו" אלא "תמים תהיה עם ה' אלוהיך" – תהיו איתו בשלמות ואל תנסו ללכת בדרכים האחרות אלא רק איתו'.

הרה"ק **ה'דברי ישראל'** זי"ע מבאר את דברי רש"י, שתמימות זו מהותה שיגביה האדם עצמו למעלה מכל מיני עשות שמייעצים בני אנוש כביכול לבורא עולם – שיעשה עמהם כך וכך – משם יביא לו הפרנסה ומשם יביא לו רפואה וכו', ואל יחקור יומם ולילה לדעת מה יהא בסופו ומה יעלה בגורלו, משל לתינוק שאביו מאכילו ומשקהו – כלום ידאג על יום המחר? הרי משליך הוא כל יתבו על אביו מבלי לחשוב מאומה - על אחת כמה וכמה (על) אבינו מלכנו אב הרחמן, הזן ומפרנס את כל העולם בטובו, צריך שיהיה האדם בעיני עצמו כילד קטן לפניו, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קל"א ב) "אִם-לֹא שְׁוִיָּתִי, וְדוֹמְמִתִּי נַפְשִׁי: כְּגִמְלָה, עָלִי אָמוּ; וְגו'." ובמידה שמהלך עמו בתמימות ומצפה לו ואינו חוקר מאומה, ומשליך על ה' יתבו, כן הוא באמת 'יכלכלהו'.

אמר **האדמו"ר מסוכטשוב** - רבי שמואל בורנשטיין, מחבר הספר "שם משמואל" בספרו על התורה: חיי האדם רצופים בעליות ומורדות – יש תקופות שהוא במצב של חיזוק, מלא שאיפות ומרץ לממשן, מצב רוחו מרום ותחושת סיפוק אופפת אותו; ויש תקופות של ירידה, שבהן האדם מזניח את עצמו, ענייניו מתגלגלים מאליהם וזיק של ייאוש מתגבר עליו.

כך הם פני החיים אצל רב בני האדם. אולם ישנה דרך המביאה את האדם להיות בעליה מתמדת. דרך זו נקראת "תמימות". ככתוב בתורה: **"תְּמִיִּם תִּהְיֶה, עִם ה' אֱלֹקֶיךָ." (דברים י"ח, י"ג)**.

תמימות זו אינה קשורה במאומה לאי חוכמה, אלא אדרבה, ככל שאדם מחכים יותר הוא מבין כי אין לו כל אפשרות להשפיע על הנעשה, ורק ה' הוא הקובע את סדר היום - מתוך כך הוא הולך תמים, בשלמות, בדרכים שציווה אותו ה' בלא להרהר אחריו.

התמים, אינו משליט את שכלו על רצונותיו, התמים מבטל עצמו לגמרי למצוות ה' ולתורתו. בהיותו כלו משועבד לרצון ה', הוא מוסר את כל כוחותיו לה', ולכן אינו נתון ללחצים מצד הרצונות המונעים מהרגש.

על הפסוק שאנו אומרים בתפילת שחרית במזמור לתודה (תהילים ק', ג') **"יְדַע-- כִּי ה', הוּא אֱלֹקִים: הוּא-עֲשֵׂנוּ, וְלֹא (וְלֹ) אֲנַחְנוּ-עַמּוּ, וְצִאן מִיַּעֲיֵתוּ."** היה בעל **החיזושי הדי"ם** זי"ע מסביר: יש קרי וכתוב, הכתיב הוא "ולא" באל"ף, וחקרי הוא "ולו" בוא"ו, ולמעשה שניהם עולים כקנה אחד, שכלל שהאדם מרגיש בלבו שהוא בבחינת "לא אנחנו", שיש לו עוד מה לתקן ולהתעלות, כך הוא נהיה יותר ויותר "ולו אנחנו" ומתקרב להקב"ה. כי הבעיה מתחילה, כשאדם חושב בלבו שהוא המושלם ביותר, וכי אין לו עוד מה לתקן, אבל ברגע שמכניס בלבו כל הזמן שהוא: "ולא", אז הוא נהיה - "ולו אנחנו עמו".

המשיך הרה"ק מגור והוסיף: וזה מה שאנו רואים במילה "אלול", כי היא מורכבת משני המילים - "לא"-"לו", וזה עיקר עבודתנו בחודש הזה, לדעת שככל שאנו נרגיש בקרבנו שאנחנו "לא" כל כך מתוקנים, אז נהיה כולנו קרובים "לו" ונצא זכאים בדיו!...

וכתב בעל **הנתיבות שלום**, כי דרגת תמים תהיה עם ה' אלוקיך היא מהמדרגות העליונות שבתורה, היא התבטלות גמורה לה' יתברך מתוך אמונה שלמה בקב"ה.

ה'**חפץ חיים**', בביאורו לפרק ל"א בתהלים מסביר, שכיוון שאיש מאתנו אינו מושלם, לפעמים, יש שהאדם אינו זכאי לישועה, והזכויות שרכש לו במעשי מצוותיו לא מספקות, מה יעשה? למקרה זה יש בשמים מסלול עוקף, וכך כתב ה'חפץ חיים':

אפילו אדם שאינו הגון אלא שחיוק בטחונו בהשם, כח הביטחון מגן עליו! – כלומר, הואיל והאיש בוטח בה', אזי למרות שאינו זכאי ולא ראוי לקבל את הישועה, למרות זאת הוא זוכה בה, כי הביטחון בה' מספק לו את הישועה!

דבריו אלו של ה'חפץ חיים', הם תגלית עבורנו. בוודאי, צריך לעשות השתדלות, להילחם ביצר, לדאוג לבריאות, לפעול למען הילדים, לשמור על הנכסים. אבל צריך לעשות זאת בפרופורציה הראויה, ולזכור שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, אנו בטוחים רק בו, סומכים רק על מלכנו – בורא העולם בכבודו ובעצמו, ששומר מגן, ודואג לנו!

בהקשר זה ובקשר לחגים הבאים עלינו לטובה, אביא בפניכם מעשה נפלא שסיפר הגאון רבי חזקיה מישקובסקי שליט"א והובא בספר אמונה שלמה: בני ברק ארגנו מכירת ארבעת המינים בזול לבני תורה, הסחורה היתה לא הכי יפה אך בהחלט מהודרת ונחמדה, מורי הצדק שם החליטו שיענו רק על שאלות ספציפיות כדי לחסוך זמן, רק אם למישהו יש שאלה ספציפיות יבוא ישאל ויענו לו, וכך יוכלו לתת מענה לכולם. הגיע איזשהו יהודי שנראה פשוט, רוסי בעל מבטא רוסי, שאמר: "כבוד הרב אני מבקש סליחה, הרבנים אמרו שיענו רק על דבר מסויים, אני רוסי אתה בטח שומע לפי המבטא, כשאני הייתי ילד הרוסים לא אפשרו ליהודים לשמור תורה ומצוות, אני בכלל לא ידעתי שיש אלוהים כולם פחדו ולא סיפרו לי כלום על היהדות, ידיעותי בנושא יהדות שאפו לאפס, אך נאמר לי שאני משתייך לעם היהודי. הגעתי לארץ התחלתי לאט לאט להכיר את אלוהים, לאט לאט אני לומד. אני עליתי לארץ לפני שנים, ולגבי ארבעה מינים אני לא יודע אפילו איזה שאלות לשאול. בחרתי לי מספר סטים שנראו לי מבחוץ יפים, בבקשה תגיד לי אם מה שבחרתי טוב או לא טוב".

הרב הסכים לבדוק את הסטים שלו ושל בניו, מה אפשר לומר ליהודי רוסי שבאמת רואים את הרצון שלו לדעת וללמוד והכל בתמימות? הרב לקח את האתרוג הראשון ולא האמין למראה עיניו, האתרוג היה מושלם נקי נקי, בלי בליטות ובלו שקיעות! חשב הרב: 'נו מילא יכול לקרות, הוא לקח את האתרוג השני ופליאתו היתה עצומה, האתרוג השני היה מהודר ברמה גבוהה מאוד, לא פחות מהאתרוג הראשון! הרב היה המום, הוא לקח את האתרוג השלישי הוא היה מהודר להפליא ממש כמו האתרוג הראשון והשני! הוא חשב שאולי הוא לא רואה טוב ולכן הלך להראות את הפלא הזה לשאר הרבנים שהיו שם, הם הסתכלו ונדחמו מהאתרוגים המהודרים, ואמרו: "האתרוגים האלה הם פסגת ההיידור, הלוואי שזוכה השנה לקיים את המצוה עם כאלו אתרוגים מהודרים". לאחר מכן המורה צדק בדק את הלובלים, הלובל הראשון היה מהודר להפליא סגור לגמרי וירוק! הרב כמעט יצא מכליו, הלובל השני היה מהודר לא פחות מהראשון! והלובל השלישי היה מהודר לא פחות מהשני! הרב פשוט היה המום, חשב לעצמו: 'זה הרי לא יתכן, יש פה כנראה כישוף או משהו כזה, הרי היהודי הרוסי לא יודע לבחור איך הוא זכה בכאלה סטים ארבעת המינים לו ולבניו?'

היהודי הרוסי, ראה שהרב היה ממש המום ממה שראה, ושאל אותו לגבי סיבת פליאתו? הרב הסביר לו את האוצר הגדול שנפל לידי, ארבעת המינים שממש בפסגת ההיידור שעולים הון רב בכל מקום, והוא מתפלא איך הוא זכה לכך? ענה היהודי הרוסי: "אני חי עם האלוהים, דיברתי אל האלוהים לפני שהגעתי לכאן, אמרתי: 'אלוהים אתה יודע שאני אוהב אותך, אתה יודע מה שאני עברתי ברוסיה, לא הרשו לי לדעת שאתה קיים, לא נתנו לי ללמוד אותך, אם היו מרשים לי אתה יודע שאני הייתי דבוק אליך, הגעתי לארץ ואני משתדל לאט לאט ללמוד ולדעת, אני לא יודע הלכות, אני לא יודע לבחור ארבעת המינים, אני מבקש ממך; ריבוננו של עולם שאתה תבחר לי את ארבעת המינים!"

אומר הרב מישקובסקי: אין לנו מושג כמה הקב"ה אוהב כל יהודי ויהודי, והכי חשוב "תמים תהיה עם ה' אלוקיך", אותו יהודי זכה לכך בזכות אמונתו התמימה בבורא עולם.

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.